



RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

CONSEIL D'ÉTAT
section de législation

advies 71.281/3
van 28 april 2022

avis 71.281/3
du 28 avril 2022

over

sur

een ontwerp van besluit van de
Brusselse Hoofdstedelijke
Regering 'houdende wijziging
van meerdere
uitvoeringsbesluiten van de
Ordonnantie van 2 mei 2013
houdende het Brussels
Wetboek van Lucht, Klimaat
en Energiebeheersing'

un projet d'arrêté du
Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale 'portant
modification de divers arrêtés
d'exécution de l'ordonnance
du 2 mai 2013 portant le Code
bruxellois de l'Air, du Climat
et de la Maîtrise de l'Energie'

Op 29 maart 2022 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Minister van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met klimaattransitie, leefmilieu, energie en participatieve democratie verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering ‘houdende wijziging van meerdere uitvoeringsbesluiten van de Ordonnantie van 2 mei 2013 houdende het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing’.

Het ontwerp is door de derde kamer onderzocht op 26 april 2022. De kamer was samengesteld uit Wilfried VAN VAERENBERGH, kamervoorzitter, Jeroen VAN NIEUWENHOVE en Koen MUYLLE, staatsraden, Jan VELAERS en Bruno PEETERS, assessoren, en Annemie GOOSSENS, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Arne CARTON, auditeur.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Koen MUYLLE, staatsraad.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 28 april 2022.

*

Le 29 mars 2022, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le Ministre du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de la Transition climatique, de l'Environnement, de l'Énergie et de la Démocratie participative à communiquer un avis, dans un délai de trente jours, sur un projet d'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale ‘portant modification de divers arrêtés d'exécution de l'ordonnance du 2 mai 2013 portant le Code bruxellois de l'Air, du Climat et de la Maîtrise de l'Énergie’.

Le projet a été examiné par la troisième chambre le 26 avril 2022. La chambre était composée de Wilfried VAN VAERENBERGH, président de chambre, Jeroen VAN NIEUWENHOVE et Koen MUYLLE, conseillers d'État, Jan VELAERS et Bruno PEETERS, assesseurs, et Annemie GOOSSENS, greffier.

Le rapport a été présenté par Arne CARTON, auditeur.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Koen MUYLLE, conseiller d'État.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 28 avril 2022.

*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond, alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET ONTWERP

2. Het voor advies voorgelegde ontwerp van besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering strekt vooreerst tot wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 december 2007 ‘tot vaststelling van de eisen op het vlak van de energieprestatie en het binnenklimaat van gebouwen’ (artikelen 1 tot 12 van het ontwerp). Aan dat besluit worden vier bijlagen toegevoegd (artikel 12 en bijlagen 1 tot 4 bij het ontwerp), met respectievelijk de bepalingsmethode van het primair energieverbruik van residentiële eenheden (EPW methode) (ontworpen bijlage XXIV), de berekening van het primair energieverbruik van niet-residentiële eenheden (EPN methode) (ontworpen bijlage XXV), de bepalingsmethode en eisen voor ventilatievoorzieningen in woongebouwen (ontworpen bijlage XXVI) en de bepalingsmethode en eisen voor ventilatievoorzieningen in niet-residentiële gebouwen (ontworpen bijlage XXVII). In het besluit zelf worden een aantal verwijzingen ingevoegd naar de voornoemde bijlagen (artikelen 1 tot 4 en 7 tot 9). Voorts wordt het specifiek jaarlijks primair energieverbruik geregeld van zwaar gerenoveerde EPB-wooneenheden (artikel 5) en van niet-residentiële EPB-eenheden die eigendom zijn van een openbare overheid (artikel 6). Ook wordt in artikel 18 van het voormelde besluit een verwijzing aangepast (artikel 10) en wordt de temporele toepassing van de ontworpen bijlagen en van een aantal van de bestaande bijlagen bij het voormelde besluit geregeld (artikel 11), waarbij wordt bepaald dat de ontworpen bijlagen die aan het voormelde besluit worden toegevoegd van toepassing zullen zijn op aanvragen die worden ingediend vanaf 1 januari 2023.

Vervolgens wordt het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 26 januari 2017 ‘tot vaststelling van alle richtlijnen en criteria die nodig zijn voor het berekenen van de energieprestatie van de EPB-eenheden en houdende wijziging van meerdere uitvoeringsbesluiten van de Ordonnantie van 2 mei 2013 houdende het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing’ gewijzigd (artikelen 13 tot 16). Er wordt voorzien in een kwaliteitskader voor de uitvoering van luchtdichtheidsmetingen voor de berekening van de energieprestatie van EPB-eenheden (artikel 16 en bijlage 5 bij het ontwerp) waaraan luchtdichtheidsmetingen moeten voldoen (artikelen 14 en 15). Ook wordt de regeling gewijzigd inzake omrekenfactoren ten behoeve van de berekening naar primaire energie (artikel 13).

Het te nemen besluit treedt in werking op 1 januari 2023, met uitzondering van artikel 14, dat in werking treedt op de eerste dag van de maand die volgt op het verstrijken van een termijn van tien dagen die ingaat de dag na de bekendmaking ervan in het Belgisch Staatsblad (artikel 17 van het ontwerp).

RECHTSGROND

3.1. Uit de aanhef blijkt dat rechtsgrond voor het ontwerp wordt gezocht in de artikelen 2.2.2, §§ 1 en 3, en 2.2.3, § 1, van de ordonnantie van 2 mei 2013' houdende het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing' (hierna: het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing).

Hieromtrent om toelichting gevraagd antwoordde de gemachtigde het volgende:

“Hoofdstuk 1 wijzigt het besluit van 21 december 2007 tot vaststelling van de eisen op het vlak van de energieprestatie en het binnenklimaat van gebouwen.

Artikel 1	Toewijzing naar aangepaste bepalingmethode voor residentiële gebouwen	Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE: De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energieprestatie van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1 Bijlage 2.1_5) Voor de berekening kunnen de gebouwen onderverdeeld worden in de volgende categorieën
Artikel 2	Toewijzing naar aangepaste bepalingmethode voor niet residentiële gebouwen	Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE: De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energieprestatie van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1 Bijlage 2.1_5) Voor de berekening kunnen de gebouwen onderverdeeld worden in de volgende categorieën
Artikel 3	Toewijzing naar aangepaste bepalingmethode omtrent de ventilatievoorzieningen (residentieel en niet residentieel) bij nieuwbouw	Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE: De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energieprestatie van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1 Bijlage 2.1_3 Bij de bepaling van de berekeningsmethode op basis van het geraamde energieverbruik worden ten minste de volgende aspecten in aanmerking genomen : d) natuurlijke en mechanische ventilatie , wat ook luchtdichtheid kan omvatten;

Artikel 4	Toewijzing naar aangepaste bepalingmethode omtrent de ventilatievoorzieningen (niet residentieel) bij nieuwbouw	<p>Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE:</p> <p>De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energiestaat van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1</p> <p>Bijlage 2.1_3 Bij de bepaling van de berekeningsmethode op basis van het geraamde energieverbruik worden ten minste de volgende aspecten in aanmerking genomen :</p> <p>d) natuurlijke en mechanische ventilatie, wat ook luchtdichtheid kan omvatten;</p>
Artikel 5	EPB-eisen zwaar gerenoveerde EPW-eenheid	<p>Artikel 2.2.3 van het BWLKE:</p> <p>§ 1. De Regering bepaalt de EPB-eisen waaraan de nieuwe EPB-eenheden alsook de zwaar en eenvoudig gerenoveerde EPB-eenheden moeten voldoen</p> <p>§ 2. Bij het bepalen van de EPB-eisen, mag de Regering een onderscheid maken tussen verschillende categorieën van EPB-eenheden,</p>
Artikel 6	EPB-eisen zwaar gerenoveerde niet residentieel EPB-eenheid	<p>Artikel 2.2.3 van het BWLKE:</p> <p>§ 1. De Regering bepaalt de EPB-eisen waaraan de nieuwe EPB-eenheden alsook de zwaar en eenvoudig gerenoveerde EPB-eenheden moeten voldoen</p> <p>§ 2. Bij het bepalen van de EPB-eisen, mag de Regering een onderscheid maken tussen verschillende categorieën van EPB-eenheden,</p>
Artikel 7	Toewijzing naar aangepaste bepalingmethode omtrent de ventilatievoorzieningen (residentieel en niet residentieel) bij zwaar gerenoveerde eenheden	<p>Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE:</p> <p>De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energiestaat van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1</p> <p>Bijlage 2.1_3 Bij de bepaling van de berekeningsmethode op basis van het geraamde energieverbruik worden ten minste de volgende aspecten in aanmerking genomen :</p> <p>d) natuurlijke en mechanische ventilatie, wat ook luchtdichtheid kan omvatten;</p>

Artikel 8	Toewijzing naar aangepaste bepalingmethode omtrent de ventilatievoorzieningen (residentieel of niet residentieel) bij zwaar gerenoveerde eenheden	Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE: De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energieprestatie van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1 Bijlage 2.1_3 Bij de bepaling van de berekeningsmethode op basis van het geraamde energieverbruik worden ten minste de volgende aspecten in aanmerking genomen : d) natuurlijke en mechanische ventilatie , wat ook luchtdichtheid kan omvatten;
Artikel 9	Toewijzing naar aangepaste bepalingmethode omtrent de ventilatievoorzieningen (niet residentieel) bij zwaar gerenoveerde eenheden	Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE: De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energieprestatie van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1 Bijlage 2.1_3 Bij de bepaling van de berekeningsmethode op basis van het geraamde energieverbruik worden ten minste de volgende aspecten in aanmerking genomen : d) natuurlijke en mechanische ventilatie , wat ook luchtdichtheid kan omvatten;
Artikel 10	Aanpassing toewijzing EPB-eisen voor eenvoudig gerenoveerde EPB-eenheden	Artikel 2.2.3 van het BWLKE: § 1. De Regering bepaalt de EPB-eisen waaraan de nieuwe EPB-eenheden alsook de zwaar en eenvoudig gerenoveerde EPB-eenheden moeten voldoen
Artikel 11	Aanpassing toepassingsperiode van de wijzigingen	
Artikel 12	Het toevoegen van de hierboven vermelde bijlagen	

Hoofdstuk 2 wijzigt het besluit van 26 januari 2017 tot vaststelling van alle richtlijnen en criteria die nodig zijn voor het berekenen van de energieprestatie van de EPB-eenheden.

Rechtsgrond in Artikel 2.2.2, §3 van het BWLKE: De Regering bepaalt alle Richtlijnen en criteria die nodig zijn voor het berekenen van de energieprestatie van de EPB-eenheden en van de naleving van de EPB-eisen.”

Hiermee kan worden ingestemd, onder voorbehoud van het volgende.

3.2. Het ontworpen artikel 14^{ter} van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 december 2007 (artikel 6 van het ontwerp), dat in een specifiek jaarlijks primair energieverbruik voorziet voor niet-residentiële EPB-eenheden die eigendom zijn van een openbare overheid en die zwaar gerenoveerd zijn, vindt in beginsel rechtsgrond in artikel 2.4.2, § 1, van het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing, dat bepaalt:

“De Regering neemt de nodige maatregelen opdat de nieuwe gebouwen alsook de bestaande gebouwen die zwaar gerenoveerd worden en die worden gebruikt of bestemd zijn om door de overheden te worden gebruikt een voorbeeldrol zouden spelen op het vlak van energie- en milieuprestatie.

Hiertoe legt zij, voor de in het vorig lid bedoelde gebouwen, strengere EPB-eisen op dan die welke krachtens artikel 2.2.3 van onderhavig Wetboek van toepassing zijn voor de overige gebouwen, en kan zij bovendien de mogelijkheden voor energie uit hernieuwbare bronnen in overweging nemen.”

Zoals uit de aangehaalde bepaling blijkt, kan de Brusselse Hoofdstedelijke Regering evenwel enkel voorzien in een bijzondere regeling voor gebouwen die “worden gebruikt of bestemd zijn om door de overheden te worden gebruikt” (in het Frans: “occupés ou destinés à être occupés par les pouvoirs publics”). De ontworpen regeling moet derhalve niet afhangen van het gegeven dat een overheid *eigenaar* is van een gebouw, maar wel van het gegeven dat het gebouw in kwestie *wordt gebruikt of bestemd is om te worden gebruikt* door de overheid.

Artikel 6 van het ontwerp moet in het licht hiervan worden aangepast.

3.3. Voor de artikelen 14 en 16 van het ontwerp en bijlage 5 erbij wordt rechtsgrond gezocht in artikel 2.2.2, § 3, van het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing, naar luid waarvan de Brusselse Hoofdstedelijke Regering alle richtlijnen en criteria bepaalt die nodig zijn voor het berekenen van de energieprestatie van de EPB-eenheden en van de naleving van de EPB-eisen.

De regeling inzake het kwaliteitskader voor de uitvoering van luchtdichtheidsmetingen vervat in de ontworpen bijlage 2^{bis} bij het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 26 januari 2017 (bijlage 5 bij het ontwerp) kan echter niet worden beschouwd als het bepalen van richtlijnen en criteria die nodig zijn voor het berekenen van de energieprestatie van de EPB-eenheden en van de naleving van de EPB-eisen.

De voormelde bijlage voorziet onder meer in een verplichting om luchtdichtheidsmetingen te laten uitvoeren door meters (lees: personen die een meting uitvoeren) die beschikken over een geldige kwalificatie (hoofdstuk 1), in een kwalificatieprocedure voor de personen die metingen uitvoeren die minstens bestaat uit een facultatieve opleiding en een verplicht examen (punt 2.1, § 2), en in sancties die kunnen worden toegepast op personen die metingen uitvoeren en in de mogelijkheid om hun kwalificatie te schorsen (punt 2.1, § 6). Voorts bevat de ontworpen bijlage een regeling inzake de verwerking van persoonsgegevens in een door de overheid en de organisator te consulteren databank (punt 2.1, § 8), een regeling inzake aanvragen voor een erkenning als organisator (punt 2.2, § 1), een verplichting tot het bekendmaken van de gegevens van erkende organisatoren (punt 2.2, § 3) en een mogelijkheid tot het intrekken van de erkenning als organisator (punt 2.2, § 5).

Uit de memorie van toelichting bij wat het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing is geworden blijkt daarentegen dat de in artikel 2.2.2, § 3, van dat wetboek vermelde machtiging enkel betrekking heeft op de methodes die moeten worden gehanteerd voor het berekenen van de energieprestatie en niet op de personen die metingen uitvoeren die kunnen worden gebruikt voor het berekenen van de energieprestatie. Zo wordt onder meer het volgende gesteld:

“Deze bepaling slaat op de berekeningsmethodes van de energieprestatie.

Ze stelt dat de Regering alle richtlijnen en criteria opstelt die nodig zijn voor het berekenen van de energieprestatie van de EPB-eenheden en voor de naleving van de EPB eisen. Deze overeenkomsten zullen inzonderheid alle aanvullende regels bij de definities van oppervlakte en volume die de drie EPB-luiken gemeen hebben omvatten.”¹

Er moet worden besloten dat er geen rechtsgrond is voor de artikelen 14 en 16 van het ontwerp en voor bijlage 5 erbij. Bijgevolg moeten die bepalingen uit het ontwerp worden weggelaten. In zoverre het ontworpen artikel 38 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 26 januari 2017 (artikel 15 van het ontwerp) verwijst naar het bij artikel 14 van het ontwerp ingevoegde artikel 6*bis* van hetzelfde besluit, heeft die bepaling dan geen bestaansreden meer.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Aanhef

4.1. In het eerste lid van de aanhef van het ontwerp moet, gelet op opmerking 3.2, bijkomend worden verwezen naar artikel 2.4.2, § 1, van het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing.

4.2. In het vijfde lid van de aanhef moet worden gewag gemaakt van Brupartners. Dat is immers de nieuwe benaming van de Economische en Sociale Raad voor het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest waarin artikel 2 van de ordonnantie van 2 december 2021 ‘betreffende Brupartners’ heeft voorzien.

Artikel 6

5.1. In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel 14*ter* van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 december 2007 schrijve men “een overheid” (in plaats van “een openbare overheid”) teneinde die bepaling in overeenstemming te brengen met artikel 2.4.2, § 1, van het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing, waarin in de Nederlandse tekst gewag wordt gemaakt van “overheden” en niet van “openbare overheden”. Ook de definitie in artikel 1.3.1, 4°, van hetzelfde wetboek bevat in de Nederlandse tekst ervan het begrip “overheid”.

¹ Parl.St. Br.Parl. 2012-13, nr. A-353/1, 28.

5.2. Luidens het ontworpen artikel 14^{ter} van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 december 2007 moeten de in die bepaling vermelde EPB-eenheden een specifiek jaarlijks primair energieverbruik hebben “dat lager is dan wat door artikel 10^{quinquies} voorgeschreven is, waarbij een vermenigvuldigingsfactor van 1,6 wordt toegepast op de vermelde eisen”.

Artikel 10^{quinquies}, § 1, van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 december 2007, waarnaar die bepaling verwijst, luidt:

“De Niet-Residentiële EPB-eenheden hebben:

1° een specifiek jaarlijks primair energieverbruik van minder dan of gelijk aan het maximaal toegelaten specifiek jaarlijks primair energieverbruik van de referentie EPB-eenheid. De referentie EPB-eenheid is samengesteld uit een gestandaardiseerde buitenschil en technische installaties, maar neemt de specifieke gegevens in geometrie, oppervlakte, oriëntatie, en samenstelling in functionele delen over van de Niet-Residentiële EPB-eenheid.

De Niet-Residentiële EPB-eenheden die één enkel functioneel deel bevatten, hebben een maximaal toegelaten specifiek jaarlijks primair energieverbruik van:

Functie	PEV _{max fct f, Uref} [kWh/(m ² *jaar)]				
	01/07/2017	01/01/2019	01/01/2021	01/01/2022	
Logeerfunctie	0.90	0.90	0.80	0.70	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Kantoor	0.60	0.45	0.45	0.45	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Onderwijs	0.60	0,45	0.45	0.45	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Gezondheidszorg met verblijf	0.90	0.90	0.80	0.60	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Gezondheidszorg zonder verblijf	0.90	0.90	0.80	0.70	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Gezondheidszorg operatiezalen	0.90	0.90	0.60	0.55	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Bijeenkomst lage bezetting	0.90	0.90	0.80	0.55	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Bijeenkomst hoge bezetting	0.90	0.90	0.80	0.65	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Bijeenkomst cafetaria/refter	0.90	0.90	0.70	0.55	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Keuken	0.90	0.90	0.70	0.70	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Handel	0.90	0.90	0.70	0.50	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Sport, sporthal/sportzaal	0.90	0.90	0.65	0.55	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Sport, fitness, dans	0.90	0.90	0.65	0.60	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Sport, sauna/zwembad	0.90	0.90	0.65	0.45	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Technische ruimten	0.60	0.45	0.45	0.10	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Gemeenschappelijk	0.90	0.90	0.45	0.45	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Andere	0.90	0.90	0.85	0.55	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Onbekende functie	0.90	0.90	0.80	0.80	. E _{spec ann prim en cons,ref}

”

Die bepaling voorziet derhalve in *een maximaal toegelaten specifiek jaarlijks primair energieverbruik*.

Het ontworpen artikel 14^{ter} vereist in eerste instantie dat het specifiek jaarlijks primair energieverbruik voor de erin vermelde niet-residentiële EPB-eenheden “lager is dan wat door artikel 10^{quinq}ues voorgeschreven is”, wat lijkt te impliceren dat het maximaal toegelaten specifiek jaarlijks primair energieverbruik bepaald in het voormelde artikel 10^{quinq}ues, § 1, niet mag worden overschreden. Door evenwel te bepalen dat “een vermenigvuldigingsfactor van 1,6 wordt toegepast op de vermelde eisen”, waarmee de eisen worden bedoeld die voortvloeien uit het voormelde artikel 10^{quinq}ues, leidt de ontworpen bepaling ertoe dat voor de erin vermelde niet-residentiële EPB-eenheden een *hoger* maximaal toegelaten specifiek jaarlijks primair energieverbruik zou gelden dan dat bepaald in artikel 10^{quinq}ues, aangezien het overeenkomstig dat artikel bepaalde maximum zou worden vermenigvuldigd met 1,6.

Nog los van de vaststelling dat dit niet spoort met artikel 2.4.2, § 1, van het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing, dat juist in een voorbeeldrol voorziet voor gebouwen die worden gebruikt of bestemd zijn om door de overheden te worden gebruikt, hetgeen een lager – veeleer dan een hoger – energieverbruik impliceert, lijkt dit ook niet overeen te stemmen met wat door de stellers van het ontwerp wordt beoogd.

Uit de nota aan de leden van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering kan worden afgeleid dat het de bedoeling is om een prestatiedoelstelling voorop te stellen die overeenstemt met de drempel opgelegd voor *nieuwbouw*, versoepeld met 60%. Zo wordt onder meer het volgende gesteld:

“In overeenstemming met de doelstellingen van de renovatiestrategie en de Algemene Beleidsverklaring inzake de voorbeeldfunctie van de overheid, wordt voorgesteld om vanaf 1 januari 2023 een streefcijfer voor het primaire energieverbruik vast te stellen voor alle niet-residentiële eenheden die aan een overheid toebehoren en een zware renovatie ondergaan. De voorgestelde prestatiedoelstelling komt overeen met de drempel opgelegd voor nieuwbouw, versoepeld met 60% (d.w.z. Eis nieuwbouw * 1.6). Voor eenheden die het voorwerp uitmaken van een met nieuwbouw gelijkgestelde renovatie geldt al een gelijkaardige prestatiedoelstelling, maar met een versoepeling van slechts 20% (d.w.z. Eis nieuwbouw * 1.2).”

Het ontworpen artikel 14^{ter} van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 december 2007 moet derhalve worden aangepast teneinde het in overeenstemming te brengen met de bedoeling van de stellers van het ontwerp.

Artikel 15

6. Het ontworpen artikel 38 van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 26 januari 2017 luidt:

“De bepalingen van dit besluit zijn van toepassing op de aanvragen ingediend vanaf de dag van de inwerkingtreding van deze bepalingen *met uitzondering van de bepalingen van artikel 6bis* [lees: met uitzondering van artikel 6bis].”

Onverminderd opmerking 3.3 over het gebrek aan rechtsgrond voor het ontworpen artikel 6*bis*, waarnaar die bepaling verwijst, moet worden vastgesteld dat aldus niet wordt bepaald op welke gevallen het voormelde artikel 6*bis* van toepassing is.

Bijlagen 1 tot 4

7. De ontworpen bijlagen XXIV tot XXVII bij het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 december 2007 verwijzen naar technische normen die niet in het Nederlands beschikbaar zijn en die niet in het Belgisch Staatsblad zijn bekendgemaakt.

In het verleden heeft de Raad van State al herhaaldelijk gewezen op het probleem dat technische normen waarnaar wordt verwezen in wet- en regelgeving, niet in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt, dat ze niet in het Nederlands zijn gesteld of vertaald en dat ze in de regel enkel beschikbaar zouden zijn tegen een bepaalde vergoeding.

Het knelpunt van de ontbrekende bekendmaking van technische normen waarnaar in Belgische rechtsregels wordt verwezen zou op een horizontale manier moeten worden onderzocht en opgelost. Mochten er voor het oplossen hiervan bijzondere redenen zijn om bij bijzondere wet af te wijken van de gebruikelijke bekendmaking in het Belgisch Staatsblad, dan zal erop moeten worden toegezien dat deze bekendmaking beantwoordt aan de essentiële randvoorwaarden op het gebied van toegankelijkheid en kenbaarheid van een officiële bekendmaking. Essentieel hierbij is de beschikbaarheid van een Nederlandse en Franse versie van de betrokken normen. Daarnaast mag, als voor het consulteren van de voornoemde normen een vergoeding wordt gevraagd, het bedrag ervan de toegankelijkheid van die normen niet op onevenredige wijze belemmeren.

Zolang er geen dergelijke wettelijke regeling is tot stand gekomen, wordt in de ontworpen regeling verwezen naar normen die niet overeenkomstig artikel 190 van de Grondwet zijn bekendgemaakt en die bijgevolg niet tegenwerpbaar zijn.

Slotopmerking

8. Het ontwerp moet aan een grondig wetgevingstechnisch en taalkundig nazicht worden onderworpen. Zo moet bijvoorbeeld de inhoud van de ontworpen bijlagen onmiddellijk volgen op het opschrift van elk ervan, en voorafgaand aan de vermelding “Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende wijziging van meerdere uitvoeringsbesluiten van de [o]rdonnantie van 2 mei 2013 houdende het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing” en niet erna, zoals thans het geval is.

In het bijzonder moet de Nederlandse tekst van het ontwerp nog grondig worden nagezien, zowel op het vlak van de overeenstemming met de Franse tekst als op het vlak van het correct taalgebruik. Zo kan, bij wijze van voorbeeld, op het volgende worden gewezen:

- in artikel 3, 1° en 2°, van het ontwerp schrijve men respectievelijk “in paragraaf 1” en “in paragraaf 2” (in plaats van “in eerst paragraaf” en “in tweede paragraaf”);

- in artikel 7, 1° en 2°, van het ontwerp schrijve men respectievelijk “in *het* eerste lid” en “in *het* tweede lid”; hetzelfde geldt voor artikel 11, § 1, 2°, en § 2, 1°, van het ontwerp;
- in artikel 11, § 1, 1°, van het ontwerp schrijve men “het achtste lid” (in plaats van “achtte lid”);
- in artikel 15 van het ontwerp is de inleidende zin onvolledig;
- in artikel 16 van het ontwerp schrijve men “wordt een bijlage 2*bis* ingevoegd”. De eerste zin van hoofdstuk 1 van die bijlage 2*bis* bij het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 26 januari 2017 (bijlage 5 bij het ontwerp) is grammaticaal eveneens onvolkomen;
- in artikel 17 schrijve men “op 1 januari 2023” (in plaats van “op 1^e januari 2023”).

Wat betreft de tekst van bijlage 2 bij het ontwerp (ontworpen bijlage XXV bij het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 21 december 2007) kan voorts nog worden gewezen op de vaak weerkerende foutmelding (“Erreur ! Source du renvoi introuvable”), waardoor het niet duidelijk is naar welke bepaling wordt verwezen. De tekst van deze bijlage bevat voorts nog verscheidene bijgehouden wijzigingen. In de toekomst moet erover worden gewaakt dat enkel definitieve teksten worden voorgelegd zonder dergelijke bewerkingen die twijfels kunnen laten ontstaan over de precieze stand van de tekst.

*

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1^{er}, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique et l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DU PROJET

2. Le projet d'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, soumis pour avis, a tout d'abord pour objet de modifier l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 21 décembre 2007 'déterminant des exigences en matière de performance énergétique et de climat intérieur des bâtiments' (articles 1^{er} à 12 du projet). Le projet ajoute quatre annexes à cet arrêté (article 12 et annexes 1 à 4 du projet), concernant respectivement la méthode de détermination de la consommation d'énergie primaire des unités résidentielles (méthode PER) (annexe XXIV en projet), la méthode de détermination de la consommation d'énergie primaire des unités non résidentielles (méthode PEN) (annexe XXV en projet), la méthode de détermination et les exigences pour les dispositifs de ventilation dans les immeubles résidentiels (annexe XXVI en projet) et la méthode de détermination et les exigences pour les dispositifs de ventilation dans les immeubles non résidentiels (annexe XXVII en projet). Un certain nombre de références aux annexes précitées sont insérées dans l'arrêté lui-même (articles 1^{er} à 4 et 7 à 9). Par ailleurs, le projet règle la consommation spécifique annuelle d'énergie primaire d'unités PEB habitation individuelle rénovées lourdement (article 5) et d'unités PEB non résidentielles appartenant à un pouvoir public (article 6). Il adapte également une référence dans l'article 18 de l'arrêté précité (article 10), et règle l'application temporelle des annexes en projet et d'un certain nombre d'annexes existantes de l'arrêté précité (article 11), en prévoyant que les annexes en projet qui sont ajoutées à l'arrêté précité s'appliqueront aux demandes introduites à partir du 1^{er} janvier 2023.

Le projet modifie ensuite l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 26 janvier 2017 'établissant les lignes directrices et les critères nécessaires au calcul de la performance énergétique des unités PEB et portant modification de divers arrêtés d'exécution de l'ordonnance du 2 mai 2013 portant le Code bruxellois de l'Air, du Climat et de la Maîtrise de l'Énergie' (articles 13 à 16). Il prévoit un cadre de qualité pour l'exécution des mesures d'étanchéité à l'air en vue du calcul de la performance énergétique des unités PEB (article 16 et annexe 5 du projet) auquel les mesures d'étanchéité à l'air doivent satisfaire (articles 14 et 15). Il modifie également les règles de calcul des facteurs de conversion en énergie primaire (article 13).

L'arrêté envisagé entre en vigueur le 1^{er} janvier 2023, à l'exception de l'article 14, qui entre en vigueur le premier jour du mois qui suit l'expiration d'un délai de dix jours prenant cours le jour suivant sa publication au Moniteur belge (article 17 du projet).

FONDEMENT JURIDIQUE

3.1. Il ressort du préambule que le fondement juridique du projet est recherché dans les articles 2.2.2, §§ 1^{er} et 3, et 2.2.3, § 1^{er}, de l'ordonnance du 2 mai 2013 'portant le Code bruxellois de l'Air, du Climat et de la Maîtrise de l'Énergie' (ci-après : le Code bruxellois de l'Air, du Climat et de la Maîtrise de l'Énergie).

Invité à apporter des éclaircissements à ce sujet, le délégué a répondu en ces termes :

« Hoofdstuk 1 wijzigt het besluit van 21 december 2007 tot vaststelling van de eisen op het vlak van de energieprestatie en het binnenklimaat van gebouwen.

Artikel 1	Toewijzing naar aangepaste bepalingmethode voor residentiële gebouwen	Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE: De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energieprestatie van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1 Bijlage 2.1_5) Voor de berekening kunnen de gebouwen onderverdeeld worden in de volgende categorieën
Artikel 2	Toewijzing naar aangepaste bepalingmethode voor niet residentiële gebouwen	Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE: De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energieprestatie van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1 Bijlage 2.1_5) Voor de berekening kunnen de gebouwen onderverdeeld worden in de volgende categorieën
Artikel 3	Toewijzing naar aangepaste bepalingmethode omtrent de ventilatievoorzieningen (resideneel en niet residentiële) bij nieuwbouw	Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE: De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energieprestatie van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1 Bijlage 2.1_3 Bij de bepaling van de berekeningsmethode op basis van het geraamde energieverbruik worden ten minste de volgende aspecten in aanmerking genomen : d) natuurlijke en mechanische ventilatie, wat ook luchtdichtheid kan omvatten;

Artikel 4	Toewijzing naar aangepaste bepalingmethode omtrent de ventilatievoorzieningen (niet residentieel) bij nieuwbouw	<p>Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE:</p> <p>De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energiestaat van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1</p> <p>Bijlage 2.1_3 Bij de bepaling van de berekeningsmethode op basis van het geraamde energieverbruik worden ten minste de volgende aspecten in aanmerking genomen :</p> <p>d) natuurlijke en mechanische ventilatie, wat ook luchtdichtheid kan omvatten;</p>
Artikel 5	EPB-eisen zwaar gerenoveerde EPW-eenheid	<p>Artikel 2.2.3 van het BWLKE:</p> <p>§ 1. De Regering bepaalt de EPB-eisen waaraan de nieuwe EPB-eenheden alsook de zwaar en eenvoudig gerenoveerde EPB-eenheden moeten voldoen</p> <p>§ 2. Bij het bepalen van de EPB-eisen, mag de Regering een onderscheid maken tussen verschillende categorieën van EPB-eenheden,</p>
Artikel 6	EPB-eisen zwaar gerenoveerde niet residentieel EPB-eenheid	<p>Artikel 2.2.3 van het BWLKE:</p> <p>§ 1. De Regering bepaalt de EPB-eisen waaraan de nieuwe EPB-eenheden alsook de zwaar en eenvoudig gerenoveerde EPB-eenheden moeten voldoen</p> <p>§ 2. Bij het bepalen van de EPB-eisen, mag de Regering een onderscheid maken tussen verschillende categorieën van EPB-eenheden,</p>
Artikel 7	Toewijzing naar aangepaste bepalingmethode omtrent de ventilatievoorzieningen (residentieel en niet residentieel) bij zwaar gerenoveerde eenheden	<p>Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE:</p> <p>De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energiestaat van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1</p> <p>Bijlage 2.1_3 Bij de bepaling van de berekeningsmethode op basis van het geraamde energieverbruik worden ten minste de volgende aspecten in aanmerking genomen :</p> <p>d) natuurlijke en mechanische ventilatie, wat ook luchtdichtheid kan omvatten;</p>

Artikel 8	Toewijzing naar aangepaste bepalingsmethode omtrent de ventilatievoorzieningen (residentieel of niet residentieel) bij zwaar gerenoveerde eenheden	Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE: De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energieprestatie van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1 Bijlage 2.1_3 Bij de bepaling van de berekeningsmethode op basis van het geraamde energieverbruik worden ten minste de volgende aspecten in aanmerking genomen : d) natuurlijke en mechanische ventilatie , wat ook luchtdichtheid kan omvatten;
Artikel 9	Toewijzing naar aangepaste bepalingsmethode omtrent de ventilatievoorzieningen (niet residentieel) bij zwaar gerenoveerde eenheden	Artikel 2.2.2, §1 van het BWLKE: De Regering legt de berekeningsmethodes vast voor de energieprestatie van de EPB-eenheden op basis van de elementen vermeld in bijlage 2.1 Bijlage 2.1_3 Bij de bepaling van de berekeningsmethode op basis van het geraamde energieverbruik worden ten minste de volgende aspecten in aanmerking genomen : d) natuurlijke en mechanische ventilatie , wat ook luchtdichtheid kan omvatten;
Artikel 10	Aanpassing toewijzing EPB-eisen voor eenvoudig gerenoveerde EPB-eenheden	Artikel 2.2.3 van het BWLKE: § 1. De Regering bepaalt de EPB-eisen waaraan de nieuwe EPB-eenheden alsook de zwaar en eenvoudig gerenoveerde EPB-eenheden moeten voldoen
Artikel 11	Aanpassing toepassingsperiode van de wijzigingen	
Artikel 12	Het toevoegen van de hierboven vermelde bijlagen	

Hoofdstuk 2 wijzigt het besluit van 26 januari 2017 tot vaststelling van alle richtlijnen en criteria die nodig zijn voor het berekenen van de energieprestatie van de EPB-eenheden.

Rechtsgrond in Artikel 2.2.2, § 3, van het BWLKE: De Regering bepaalt alle Richtlijnen en criteria die nodig zijn voor het berekenen van de energieprestatie van de EPB-eenheden en van de naleving van de EPB-eisen ».

On peut se rallier à ces explications, sous réserve de ce qui suit.

3.2. L'article 14^{ter}, en projet, de l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 21 décembre 2007 (article 6 du projet), qui prévoit une consommation spécifique annuelle d'énergie primaire pour les unités PEB non résidentielles appartenant à un pouvoir public et rénovées lourdement, trouve en principe son fondement juridique dans

l'article 2.4.2, § 1^{er}, du Code bruxellois de l'Air, du Climat et de la Maîtrise de l'Énergie, qui s'énonce comme suit :

« Le Gouvernement prend les mesures nécessaires pour que les nouveaux bâtiments et les bâtiments existants qui font l'objet de travaux de rénovation lourde, qui sont occupés ou destinés à être occupés par les pouvoirs publics, jouent un rôle exemplaire en matière de performance énergétique et environnementale.

À cette fin, il fixe, pour les bâtiments visés à l'alinéa précédent, des exigences PEB plus strictes que celles applicables aux autres bâtiments en vertu de l'article 2.2.3, et peut en outre prendre en considération les possibilités de production d'énergie à partir de sources renouvelables ».

Toutefois, ainsi qu'il ressort de la disposition citée, le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale ne peut prévoir un dispositif particulier que pour les bâtiments « qui sont occupés ou destinés à être occupés par les pouvoirs publics » (en néerlandais : « worden gebruikt of bestemd zijn om door de overheden te worden gebruikt »). Le régime en projet ne doit dès lors pas être subordonné au fait qu'un pouvoir public est *propriétaire* d'un bâtiment, mais bien au fait que le bâtiment en question *est occupé ou destiné à être occupé* par le pouvoir public.

L'article 6 du projet doit être adapté en conséquence.

3.3. Le fondement juridique des articles 14 et 16 du projet et de son annexe 5 est recherché dans l'article 2.2.2, § 3, du Code bruxellois de l'Air, du Climat et de la Maîtrise de l'Énergie, aux termes duquel le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale établit l'ensemble des lignes directrices et des critères nécessaires au calcul de la performance énergétique des unités PEB et du respect des exigences PEB.

Or, le règlement relatif au cadre de qualité pour l'exécution des mesures d'étanchéité à l'air, contenu dans l'annexe 2bis, en projet, de l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 26 janvier 2017 (annexe 5 du projet) ne peut pas être considéré comme établissant des lignes directrices et des critères nécessaires au calcul de la performance énergétique des unités PEB et du respect des exigences PEB.

L'annexe précitée prévoit notamment une obligation de faire effectuer les mesures d'étanchéité à l'air par des mesureurs qui disposent d'une qualification valide (chapitre 1^{er}), une procédure de qualification des mesureurs qui se compose au moins d'une formation facultative et d'un examen obligatoire (point 2.1, § 2), et des sanctions qui peuvent être appliquées aux mesureurs et la possibilité de suspendre leur qualification (point 2.1, § 6). En outre, l'annexe en projet contient des règles relatives au traitement de données à caractère personnel dans une base de données que le pouvoir public et l'organisateur peuvent consulter (point 2.1, § 8), des règles relatives aux demandes de reconnaissance en tant qu'organisateur (point 2.2, § 1^{er}), une obligation de publication des données relatives aux utilisateurs reconnus (point 2.2, § 3) et une possibilité de retirer la reconnaissance en tant qu'organisateur (point 2.2, § 5).

Par contre, il ressort de l'exposé des motifs de ce qui est devenu le Code bruxellois de l'Air, du Climat et de la Maîtrise de l'Énergie que l'habilitation mentionnée à l'article 2.2.2, § 3, de ce code ne concerne que les méthodes qui doivent être appliquées pour calculer la performance énergétique et non les mesureurs appelés à calculer la performance énergétique. Ainsi, cet article précise notamment ce qui suit :

« Cette disposition porte sur les méthodes de calcul de la performance énergétique.

Il prévoit que le Gouvernement établit l'ensemble des lignes directrices et des critères nécessaires au calcul de la performance énergétique des unités PEB et du respect des exigences PEB. Ces conventions comporteront notamment l'ensemble des règles complémentaires aux définitions de surface et de volume communes aux trois volets PEB »¹.

Force est de conclure que les articles 14 et 16 du projet et son annexe 5 sont dépourvus de fondement juridique. Par conséquent, ces dispositions doivent être omises du projet. Dans la mesure où l'article 38, en projet, de l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 26 janvier 2017 (article 15 du projet) fait référence à l'article 6bis du même arrêté, inséré par l'article 14 du projet, cette disposition n'a plus de raison d'être.

EXAMEN DU TEXTE

Préambule

4.1. Eu égard à l'observation 3.2, le premier alinéa du préambule du projet doit également viser l'article 2.4.2, § 1^{er}, du Code bruxellois de l'Air, du Climat et de la Maîtrise de l'Énergie.

4.2. Le cinquième alinéa du préambule doit faire mention de Brupartners. En effet, il s'agit de la nouvelle dénomination du Conseil économique et social de la Région de Bruxelles-Capitale, prévue par l'article 2 de l'ordonnance du 2 décembre 2021 'relative à Brupartners'.

Article 6

5.1. Dans le texte néerlandais de l'article 14ter, en projet, de l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 21 décembre 2007, on écrira « een overheid » (au lieu de « een openbare overheid »), afin de mettre cette disposition en conformité avec l'article 2.4.2, § 1^{er}, du Code bruxellois de l'Air, du Climat et de la Maîtrise de l'Énergie, dans lequel le texte néerlandais fait état de « overheden » et non pas de « openbare overheden ». Le texte néerlandais de la définition prévue à l'article 1.3.1, 4^o, du même Code, contient également la notion de « overheid ».

5.2. Selon l'article 14ter, en projet, de l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 21 décembre 2007, les unités PEB mentionnées dans cette disposition

¹ Doc. parl., Parl.Brux., 2012-13, n° A-353/1, p. 28.

doivent avoir une consommation spécifique annuelle d'énergie primaire « inférieure à celle prescrite par l'article 10quinquies, moyennant un facteur multiplicatif de 1.6 [lire : 1,6] sur les exigences visées ».

L'article 10quinquies, § 1^{er}, de l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 21 décembre 2007, auquel cette disposition fait référence, s'énonce comme suit :

« Les unités PEB Non Résidentielles ont :

1° une consommation spécifique annuelle d'énergie primaire inférieure ou égale à la consommation spécifique annuelle d'énergie primaire maximale autorisée de l'unité de référence. L'unité de référence coïncide avec l'unité PEB Non Résidentielle dans sa géométrie, sa surface, son orientation et sa composition en parties fonctionnelles.

Les unités PEB Non Résidentielles composées d'une seule partie fonctionnelle ont une consommation spécifique annuelle d'énergie primaire maximale autorisée de :

Fonction	CEP _{max fct f, Uref} [kWh/(m ² *an)]				
	01/07/2017	01/01/2019	01/01/2021	01/01/2022	
Hébergement	0.90	0.90	0.80	0.70	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Bureaux	0.60	0.45	0.45	0.45	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Enseignement	0.60	0,45	0.45	0.45	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Soins de santé avec occupation nocturne	0.90	0.90	0.80	0.60	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Soins de santé sans occupation nocturne	0.90	0.90	0.80	0.70	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Soins de santé, salle d'opération	0.90	0.90	0.60	0.55	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Rassemblement occupation faible	0.90	0.90	0.80	0.55	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Rassemblement occupation importante	0.90	0.90	0.80	0.65	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Rassemblement, cafétéria/réfectoire	0.90	0.90	0.70	0.55	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Cuisine	0.90	0.90	0.70	0.70	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Commerce	0.90	0.90	0.70	0.50	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Installations sportives, hall de sport/ gymnase	0.90	0.90	0.65	0.55	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Installations sportives, fitness/danse	0.90	0.90	0.65	0.60	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Installations sportives, sauna/piscine	0.90	0.90	0.65	0.45	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Locaux techniques	0.60	0.45	0.45	0.10	. E _{spec ann prim en cons,ref}

Communs	0.90	0.90	0.45	0.45	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Autres	0.90	0.90	0.85	0.55	. E _{spec ann prim en cons,ref}
Inconnue	0.90	0.90	0.80	0.80	. E _{spec ann prim en cons,ref}

».

Cette disposition prévoit dès lors *une consommation spécifique annuelle d'énergie primaire maximale autorisée*.

L'article 14^{ter}, en projet, requiert en premier lieu que la consommation spécifique annuelle d'énergie primaire des unités PEB non résidentielles qui y sont mentionnées soit « inférieure à celle prescrite par l'article 10^{quinquies} », ce qui semble impliquer que la consommation spécifique annuelle d'énergie primaire maximale autorisée fixée à l'article 10^{quinquies}, § 1^{er}, précité, ne peut pas être dépassée. Toutefois, en prévoyant qu'« un facteur multiplicatif de 1.6 [lire : 1,6] [est appliqué] sur les exigences visées », c'est-à-dire les exigences qui découlent de l'article 10^{quinquies} précité, la disposition en projet a pour effet qu'une consommation spécifique annuelle d'énergie primaire maximale autorisée *supérieure* à celle prévue à l'article 10^{quinquies} s'appliquerait aux unités PEB non résidentielles, dès lors que le maximum fixé conformément à cet article serait multiplié par 1,6.

Au-delà du constat que cet effet ne se concilie pas avec l'article 2.4.2, § 1^{er}, du Code bruxellois de l'Air, du Climat et de la Maîtrise de l'Énergie, qui prévoit précisément un rôle d'exemple pour les bâtiments qui sont occupés ou destinés à être occupés par les pouvoirs publics, ce qui implique une consommation d'énergie inférieure – plutôt que supérieure –, il ne semble pas non plus correspondre à l'objectif des auteurs du projet.

Il peut se déduire de la note aux membres du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale que l'intention est de viser un objectif de performance qui correspond au seuil imposé pour les *constructions neuves*, assoupli de 60%. Ainsi, la note précise notamment ce qui suit :

« En cohérence avec les objectifs de la stratégie rénovation et à la déclaration politique générale en terme d'exemplarité des pouvoirs publics, il est proposé de fixer dès le 1^{er} janvier 2023 un objectif de consommation en énergie primaire pour toute unité non résidentielle appartenant à un pouvoir public et faisant l'objet d'une rénovation lourde. L'objectif de performance proposé correspond au seuil imposé pour toute construction neuve assoupli de 60% (soit Exigence Neuf * 1,6). Les unités qui font l'objet d'une rénovation assimilée à du neuf sont déjà soumises à un objectif de performance similaire, mais dont l'assouplissement n'est que de 20% (soit Exigence Neuf * 1,2) ».

L'article 14^{ter}, en projet, de l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 21 décembre 2007 doit dès lors être adapté afin de le conformer à l'intention des auteurs du projet.

Article 15

6. L'article 38, en projet, de l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 26 janvier 2017 s'énonce comme suit :

« Les dispositions du présent arrêté s'appliquent aux demandes introduites à partir du jour de l'entrée en vigueur de ces dispositions, à l'exception des dispositions de l'article 6bis [lire : à l'exception de l'article 6bis] ».

Sans préjudice de l'observation 3.3 concernant l'absence de fondement juridique pour l'article 6bis en projet, auquel cette disposition fait référence, force est de constater qu'il n'est ainsi pas prévu à quels cas s'applique l'article 6bis précité.

Annexes 1 à 4

7. Les annexes XXIV à XXVII, en projet, de l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 21 décembre 2007 font référence à des normes techniques qui ne sont pas disponibles en langue néerlandaise et qui n'ont pas été publiées au Moniteur belge.

Par le passé, le Conseil d'État a déjà mentionné à plusieurs reprises le problème des normes techniques visées dans la législation et la réglementation qui ne sont pas publiées au Moniteur belge, qui ne sont pas rédigées ou traduites en langue néerlandaise et qui ne sont en général disponibles que contre une certaine rémunération.

Il y aurait lieu d'examiner et de résoudre d'une manière horizontale la problématique de l'absence de publication de normes techniques auxquelles des règles de droit belges font référence. Si pour régler ce problème, des raisons spécifiques imposaient qu'une loi spéciale déroge à la publication usuelle au Moniteur belge, il faudrait alors veiller à ce que cette publication réponde aux conditions essentielles d'accessibilité et d'identification d'une publication officielle. À cet égard, il est essentiel de pouvoir disposer d'une version française et néerlandaise des normes concernées. En outre, si une rémunération est demandée pour la consultation des normes précitées, son montant ne peut entraver de manière disproportionnée l'accessibilité de ces normes.

Aussi longtemps qu'un tel dispositif légal n'aura pas été élaboré, le régime en projet visera des normes qui ne sont pas publiées conformément à l'article 190 de la Constitution et ne sont dès lors pas opposables.

Observation finale

8. Le projet doit être soumis à un examen approfondi sur le plan de la légistique et de la correction de la langue. Ainsi, par exemple, le contenu des annexes en projet doit suivre immédiatement l'intitulé de chacune d'elles, et précéder la mention « Vu pour être annexé à l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale portant modification de divers arrêtés d'exécution de l'ordonnance du 2 mai 2013 portant le Code bruxellois de l'Air, du Climat et de la Maîtrise de l'Énergie », et non après, comme tel est le cas actuellement.

Plus précisément le texte néerlandais du projet doit encore être examiné en profondeur tant sur le plan de la conformité avec le texte français que du point de vue de la correction de la langue. Ainsi, on peut relever, à titre d'exemples, les points suivants :

- à l'article 3, 1^o et 2^o, du projet, on écrira respectivement « in paragraaf 1 » et « in paragraaf 2 » (au lieu de « in eerst paragraaf » et « in tweede paragraaf ») ;

- à l'article 7, 1^o et 2^o, du projet, on écrira respectivement « in *het* eerste lid » et « in *het* tweede lid » ; la même observation vaut pour l'article 11, § 1^{er}, 2^o, et § 2, 1^o, du projet ;

- à l'article 11, § 1^{er}, 1^o, du projet, on écrira « het achtste lid » (au lieu de « achtte lid ») ;

- à l'article 15 du projet, la phrase liminaire est lacunaire ;

- à l'article 16 du projet, on écrira « wordt een bijlage 2*bis* ingevoegd ». La première phrase du chapitre 1^{er} de cette annexe 2*bis* de l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 26 janvier 2017 (annexe 5 du projet) est également incomplète sur le plan grammatical ;

- à l'article 17, on écrira « op 1 januari 2023 » (au lieu de « op 1^e januari 2023 »).

En ce qui concerne le texte de l'annexe 2 du projet (annexe XXV, en projet, de l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 21 décembre 2007) on peut par ailleurs encore relever le message d'erreur souvent récurrent («Erreur ! Source du renvoi introuvable»), qui ne permet pas de comprendre à quelle disposition il est renvoyé. En outre, le texte de cette annexe comporte encore plusieurs traces de suivi de modifications. À l'avenir, il faudra veiller à ce que seuls soient soumis des textes définitifs dépourvus de telles traces, lesquelles peuvent semer le doute sur l'état précis du texte.

DE GRIFFIER - LE GREFFIER

DE VOORZITTER - LE PRÉSIDENT

Annemie GOOSSENS

Wilfried VAN VAERENBERGH